

KERKBLAD

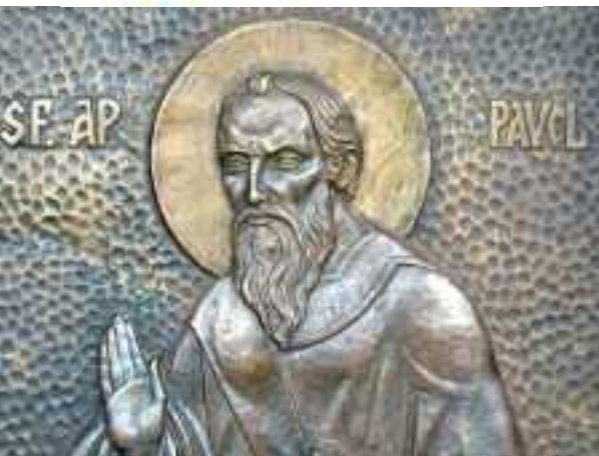
Jaargang 30 - nummer 20
vrijdag 10 november 2023
editie Dokkum e.o.

G eandewei

Protestantse
Kerk

De Razzia van Rotterdam

In gesprek met
'dominee Paulus'

Nije rige oer
de kânsel fan Kimswert

Uit hetzelfde
hout gesneden

Column Jannie Shacholi

Communicatie

'Er is een tijd om te zwijgen en een tijd om te spreken' Prediker 3:7

Al eerder heb ik geschreven over culturele issues waar ik mee te maken krijg hier in Zambia. Communiceren is er daar ook een van. In Nederland zijn we open en direct en zeggen we meestal waar het op staat: afspraak is afspraak. In Zambia doen ze dat niet. Is er een probleem, dan wordt er gezwegen. Vaak om de ander niet te kwetsen. Goed idee? Nou, meestal wordt de situatie er erger door.

We hadden twee mannen ingehuurd om wat werkzaamheden voor ons te gaan doen. Hier in Zambia betekent dat ook dat je alles wat ze nodig hebben zelf moet kopen en dat je de werklui op moet halen, want transport hebben ze niet. Nou ja, daar kun je aan wennen. Op een vrijdag de twee mannen opgehaald en een rondje gedaan om spullen te kopen: daar ben je de hele dag aan kwijt. De heren keurig gevraagd wanneer ze konden beginnen, waarop ze antwoordden: 'zaterdag'.

Mijn man belt ze 's avonds nog even op om te vragen hoe laat ze de volgende ochtend klaar staan en plots wordt hem verteld dat er iemand is overleden. Iets wat ze hem overdag niet durfden te zeggen, maar al wel wisten. U weet inmiddels dat bij begrafenissen iedereen actief is, dus prima, daar hebben we alle begrip voor. Op de vraag wanneer ze dan wel kunnen beginnen, is het antwoord: 'maandag'. Super!

Maandagochtend belt mijn man hen op om te vragen wanneer ze klaarstaan op de afgesproken plek. Half negen, wordt er gezegd. Hij rijdt ernaartoe, maar ineens vertellen ze dat ze de overledene die dag gaan begraven en dus helaas niet aan het werk kunnen. Ook dat wisten ze dus al lang, maar durfden ze niet te vertellen omdat ze 'de baas' niet wilden teleurstellen. Begrijpt u het nog?

Wat ze blijkbaar niet begrijpen is dat er op dat moment van alles weer omgegooid moet worden omdat alles geregeld is in de verwachting dat de werkzaamheden uitgevoerd zouden worden, zodat de rest van het werk op schema blijft. Gevolg is dat ik een man heb die teleurgesteld en geïrriteerd is. Wat denkt u in dit geval, was de keuze voor de tijd van zwijgen goed? Of hadden ze beter voor een tijd van spreken kunnen kiezen?

Jannie Shacholi-Dijkstra werkt namens Operatie Mobilisatie in Zambia - jannienmission.com

Meditatie Ontmoeten en verbinden

'Want iedereen heeft gezondigd en ontbeert de nabijheid van God.'

Romeinen 3:23

door Wiebe Feddema

Als je als vacante gemeente op zoek moet naar een predikant is het zoeken naar een speld in een hooiberg.

Als er dan een brief komt van een dominee die heeft vernomen dat je vacant bent, verheug je je. Het overkomt de gemeente van Rome. Dominee Paulus schrijft een brief. In de brief aan de Romeinen stelt Paulus zich voor: dienaar van Jezus Christus. En hij geeft zijn verlangen weer dat hij al eerder naar Rome had willen komen. En hij wil graag het Evangelie verkondigen, daarvoor schaamt hij zich niet. Langzaam word je enthousiast. Dit is de man die we zoeken!

Je leest verder. Deze man heeft voor iedereen in de gemeente een woord. Maar de toon is nou niet bepaald vrolijk. Hij schrijft van mensen die God ontkennen, van mensen die de zonde bij een ander wel zien, maar niet hun eigen. En tot slot richt hij zich nog tot de vrome gelovigen. Voor allen heeft hij nou niet bepaald een goed woord over. Paulus schetst vooral een probleem: de relatie met God is verbroken en uit eigen kracht kunnen we dat niet veranderen.

Slik. Moeten we wel met deze man in gesprek? Moeten we niet op zoek naar iemand met een positievere toon?

Aan ons lot overgelaten

Maar wat als het waar is wat deze man zegt? Dat iedereen gezondigd heeft en de nabijheid van God mist. Dan zijn we aan ons lot overgelaten. Wat moeten we dan? Wil God nog wel met ons te maken hebben? Dat soort vragen wil Paulus opwerpen. Hij wil eerst het probleem helder schetsen en hoe wij dat probe-

ren op te lossen: door God te ontkennen, door zelf in de plaats van God te gaan staan, of door hypocriet te zijn.

Maar komen we het dan te boven? Ook het probleem van het lijden wordt hier aangestipt. Hier wordt bedoeld: het lijden dat ontstaat door tegen de wetten van het heelal en van God in te gaan. Gods toorn openbaart zich daarover (Rom 1:18). God laat mensen aan hun eigen keuzes over en tegelijk zie je dat mensen daar niet gelukkig van worden. Dat ze lijden aan het leven: je weet wat Gods weg is, wat goed voor je is, maar je houdt je er niet aan. Je raakt steeds verder afgedwaald, ook al ontken je dat. Daarin kan iets van lijden gevoeld worden.

CS Lewis schrijft dat lijden een megafoon is om een dove wereld wakker te schudden. Door wat dominee Paulus schrijft krijgen ze een spiegel voor gehouden. God ontkennen, anderen oordelen of hypocriet zijn: het zijn pogingen om jezelf te redden. En daarmee sluit je God buiten.

Misschien goed om eens in gesprek te gaan met dominee Paulus over je vragen. Wil God nog iets met ons te maken hebben? Paulus schrijft verder: en iedereen wordt uit genade rechtvaardig verklaard, om niet, dankzij de verlossing door Jezus Christus! Wat God vraagt is om het probleem onder ogen te zien en de hulp van Degene die jij - al dan niet bewust - buiten wilt houden, te aanvaarden. De sleutel is niet eigen werken, maar geloof in de sleutel van God: Zijn genade!

Wiebe Feddema is kerkelijk werker van de Protestantse Gemeente Hantum c.a.

Petrus (links) en Paulus

Leesrooster

Week 46, 12 t/m 18 november
zondag Matteüs 24:1-14
maandag Matteüs 24:15-28
dinsdag Matteüs 24:29-35
woensdag Matteüs 24:36-44
donderdag Matteüs 24:45-51
vrijdag Openbaring 12:1-12
zaterdag Openbaring 12:13-18

Week 47, 19 t/m 25 november
zondag Openbaring 13:1-10
maandag Openbaring 13:11-18
dinsdag Openbaring 14:1-13
woensdag Openbaring 14:14-20
donderdag Psalm 12
vrijdag Matteüs 25:1-13
zaterdag Matteüs 25:14-30

De razzia van Rotterdam, 10-11 november 1944

Goed moment om rechteloosheid te gedenken

Op 10 november wordt in het plantsoen aan de Parkkade in Rotterdam een nieuw monument onthuld. Het herinnert aan de razzia die op 10 en 11 november 1944 in de havenstad werd uitgevoerd en waarbij de Duitse bezetters niet minder dan 52.000 inwoners van Schiedam en Rotterdam tussen 17 en 45 jaar wegvoerden om ze in Duitsland te werk te stellen. Deze onvoorstelbaar zware slag bleef lange tijd wat onder de radar, wellicht omdat het bombardement van de stad aan het begin van de Tweede Wereldoorlog al zoveel leed veroorzaakte. De aanloop naar de onthulling is een goed moment om de rechteloosheid van toen te gedenken. *door Maurice Wielenga*

Eind oktober 1944 kwamen in Hilversum Nazileider Joseph Goebels en consorten bijeen voor een stafvergadering, waar al snel nieuwe bijeenkomsten op volgeden, uiteraard in het diepste geheim. Opzet was om in de nacht van 9 op 10 november achtduizend soldaten van de Wehrmacht aan toe te voegen aan het bestaande contingent van achttienduizend manschappen in Rotterdam en de stad op te splitsen in kleinere wijken. Na het uitschakelen van het telefoonverkeer in de centrales uit te schakelen zouden per wijk vijftig volledig bewapende Duitse militairen met overvalwagens gaan posten, wachtend op 'het uur U'. Ontsnappen van de potentiële gevangenen werd vrijwel onmogelijk gemaakt door alle bruggen open te zetten, en zelfs bootverkeer op de Nieuwe Maas naar Rotterdam-Zuid onmogelijk te maken.

Toen het aanvalsbevel was gegeven, werden pamfletten in de brievenbussen gestopt of er werd aangebeld, om mee te delen dat de manschappen een half uur tijd hadden afscheid te nemen, plunjezakken te vullen met eetgerei, een stel kleren, pyama en brood voor een dag, en dekens. Om de bewoners angst aan te jagen werd er geschoten op ramen en deuren. Sommigen probeerden te ontsnappen via daken of ze hielden zich schuil in kippenhokken of ondergrondse kelders. Maar de meeste opgeroepen gingen zich melden bij de verzamelplaatsen per wijk, vaak een eind begeleid door hun vrouw of verkering. Om er zeker van te zijn dat niemand zou achterblijven, kamden de Duitsers op 10 en 11 november straat voor straat, huis voor huis uit.

Afgemarcheerd

In groepen van vijfhonderd tot duizend man liepen de gevangenen onder gewapende begeleiding naar de grotere verzamelplaatsen als het Feyenoordstadion, tramremises, de Van Nellefabriek en sporthallen. Sommige gevangenen moesten van Rotterdam naar Gouda lopen. Daar moesten ze overnachten in de Sint Janskerk op banken of veldmatrassen, wat natuurlijk onhygiënische toestanden tot gevolg had. Opvallend is dat er nauwelijks werd gemopperd of gescholden.

Dat kwam wel voor bij de honderden die langs laddertjes moesten afdalen in het ruim van een van de gevorderde vrachtschepen, waar het vaak nog stonk naar paardenmest en waar het plakkerige zaagsel nog op de vloer lag. Nog weer anderen moesten richting Utrecht of Zwolle marcheren, alwaar ze in koude goederentreinen werden gedreven. In alle gevallen was er knagend gebrek aan eten, al had de bevolking onderweg soms wel fruit

en boterhammen toegeworpen. De toiletten waren vaak onbruikbaar gemaakt, zodat behoeften in de spoorbermen moesten worden gedaan, uiteraard onder strenge bewaking.

Na drie dagen waren vrijwel alle 52.000 mannen en jongens naar Duitsland afgevoerd. Van deze gevangenen waren 20.000 in colonne naar Utrecht gelopen, 10.000 manschappen gingen in Rijnaken naar het Ruhrgebied en 10.000 per goederentrein vanaf Zwolle of Hengelo naar Duitsland. In Kampen moesten honderden gevangenen slapen in de veel te kleine Van Heutzkazerne, op strobalen. Het uitdelen van voedsel ging ongeordend. Tijdens hun marsroute naar gereedliggende schepen aan de IJsselkade werd van achter het prikkeldraad eten, pap en soep uitgedeeld door de bevolking, maar slecht willende SD-militairen sloegen de burgers het eten soms uit handen.

Er liep tussen de gearresteerden ook een oudere Jood die nog een Davidster opgespeld

Het monument van keramiek bestaat uit een knielende man en een staande vrouw, van elkaar gescheiden door een vlam. Het drukt de scheiding uit tussen een geëmotioneerde vrouw en een man in wanhoop. Maar niet voor altijd: de vlam toont aan dat de hoop nooit verloren gaat.

had. Hij werd door een Duitse adjudant opgemerkt die schreeuwde: 'Wat zie ik daar, jij Jood, ben jij nog niet omgebracht? Dat zal tijd worden. En met zijn geweerkolf stootte hij de man van de loopplank zo de IJssel in. Hij duwde de ongelukkige met zijn laars onder water zodat hij dadelijk verdronk.

De acties van de kerken

In vrijwel alle kerken in Nederland werden gebedsbijeenkomsten georganiseerd, werd kleding en godsdienstige lectuur ingezameld en naar plaatsen als Nijmegen, Hengelo of Oldenzaal gebracht, waar de treinen vaak een tijd stilstonden op rangeerterreinen.

Eenmaal in Duitsland moesten veel dwangarbeiders meehelpen om door bombardementen beschadigde spoorlijnen te herstellen. Dat was uitermate gevaarlijk werk door de vele niet ontplofte bommen die er lagen en doordat de beschietingen van de geallieerde vliegtuigen die laag overvlogen. Al met al zijn hier zeker Nederlandse dwangarbeiders dodelijk gewond geraakt.

Zo stipt als de razzia was uitgevoerd, zo rommelig verliep de komst van de Schiedammers en Rotterdammers in het Ruhrgebied. Veel werkgevers zaten in hun maag met een plotselinge toevloed van arbeiders. Sommigen werden tewerkgesteld in een dakpannenfabriek of bij de wegenbouw, die ze vaak tergend langzaam uitvoerden. Ze sliepen in vuile barakken op stinkende strozakken of zo op de stenen vloeren.

Het was een hele troost dat op zondag spontane kerkdiensten werden gehouden, met bijbels en lectuur die door de Nederlandse kerken waren verstrekt. De werkdagen duurden soms wel veertien uur, vaak tijdens vriezende weer. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat er naarstig werd gezocht naar vluchtwegen. Langs het Mittellandkanaal lagen veel Nederlandse schepen voor anker, waarvan de kapiteins geweigerd hadden Duitse lading mee te nemen. Op die schepen werd regelmatig logies geboden aan vluchtelingen die zo snel mogelijk weer naar huis wilden.

10 november 2023

Op 10 november wordt aan de Parkkade in Rotterdam het herdenkingsmonument van Anne Wenzel onthuld, in het bijzijn van overlevenden van de razzia. Het zullen er niet veel zijn, want de meesten zijn de negentig gepasseerd. Dat deze herdenking nu wordt gehouden is een grote wens van velen die de razzia's hebben meegemaakt en door de jaren heen het gevoel kregen te zijn vergeten.

Diversen

Concertkoor Gloria Deo zingt in Kollum 'Petite Messe Solennelle'

Concertkoor Gloria Deo uit Drachten brengt vrijdag 10 november om 20.00 uur de *Petite Messe Solennelle* van Rossini in de Oosterkerk, Oostenburgstraat 3 in Kollum. De 'kleine plechtige mis' is in werkelijkheid allesbehalve 'petite'. Uitgevoerd door een groot koor en vier solisten is het een grootschalig meesterwerk. Bijzonder is de begeleiding door harmonium en piano waardoor de compositie een specifiek eigen geluid krijgt. Koor en solisten bezingen de angst, hoop, liefde en het vertrouwen zoals mensen die al eeuwen bezingen in een mis; maar nu in de bijzondere compositie van Rossini. Het is een mis vol dramatiek, ontroering, grote gebaren en ingetogen momenten. Als solisten werken mee Elizabeth Kooy (sopraan), Netty Otter (alt), Maarten Romkes (tenor) en Ben Brunt (bariton). Muzikale begeleiding door Jan de Roos op piano en Dirk Luijmes op harmonium. Algehele leiding: Jeroen Helder. Kijk voor de kaartverkoop en meer informatie op www.gloriadeo.nl.

Mannenzangavond zaterdag 11 november in Wâlterswâld

Op zaterdag 11 november wordt in de Gereformeerde kerk aan Foarwei 27 in Wâlterswâld weer een mannezangavond gehouden worden. Op het programma staat het zingen van psalmen en geestelijke liederen van oa. Joh. de Heer, waarvan diverse twee-stemmig, met bovenstem. Alle mannen zijn van harte uitgenodigd. De toegang is gratis, de collectie is voor Connect Jongerenavonden Fryslân.

Byldspraak - Willem Wilstra God - god

God mei in haadletter

Dêr stean ik dan, sa stiif as in planke en altyd itselde útsicht. De measte fûgels fluitsje op ôfstân, mar guon oaren doarre it oan om op myn earms te sitten of sels op myn kop. Mar mei hurde wyn binne se allegear skruten want ik be-weech!

Yn guon lannen op 'e wrâld oanbidde se sa'n 'houten klaas' as in god en ferwachtsje der wûnders fan. Dit is dan noch mar ien god fan de tûzenen. Us God út de Bibel leit it yn Jeremia 10 sa moai út: *Dit hat de Heare te sizzen: Wen jim de wizânsjes fan 'e heidenfolken net oan, lit de himelljochten jim net ferbjusterje, sa't it by de heidenfolken giet. Want dat dwaan fan 'e folken hat neat te betsjuten: se kappe yn 'e bosk in stik hout en in fakman nimt it mei syn beitel ûnder hannen, it wurd oppronke mei sulver en goud, mei spikers en hammers sette se de boel fêst, dat it net wibelet. Se kinne likemin wat sizze as in fûgelferskrikker yn in komkommertún, se moatte droegen wurde, want rinne kinne se net. Wês der net bang foar, se kinne gjin kwea dwaan, en goed dwaan kinne se likemin.*

Dy wurden binne skreaun sa'n 600 jier foar Kristus. En ôfrûne simmer 2023 stie yn 'e krante: 'Ganzen negeren na verloop van tijd vlaggen, lintjes en vogelverschrikkers!' Ik wol jim oanriede it hiele haadstik Jeremia 10 mar ris te lêzen.

Hoofdredacteur:

Arjen Bakker
Romptastrjitte 15
9036 PK Menaam
T. (0518) 750 276
E. redactie@geandewei.nl

*Niet voor opgave en opzeggen
abonnementen, u vindt de contactper-
soon hiervoor bij de berichten van uw
eigen gemeente*

Advertenties:

Media advies Theo Wijbenga
T. (06) 51426179 (8:30 - 13:00 u.)
E. advies@theowijbenga.nl

Familieberichten:

Jaap Hoogenboom
T. (0592) 785 484
E. info@hoogenboom-communicatie.nl

Kopij algemeen deel:

uiterlijk 15 dagen voor verschijnen
naar redactie@geandewei.nl

Vormgeving, druk, post- en digitale abonnementen:

Dekker Creatieve Media en Druk,
E. administratie@geandewei.nl

Oer de kânsel fan Kimwert (Ynlieding) Neitinke oer âlde ferhalen

In tige bysûndere kânsel kinne jo fine yn de Laurentius tsjerke fan Kimwert, in doarpke tichteby de Fryske havenstêd Harns. Dochs witte wy net folle fan dizze preekstoel en faaks is dat ek wol goed; no kinne wy dêr foaral sels nei sjen. Gewoan flechtich sjen of – better noch – sûnder sykheljen. En wa wit sille wy dan sels neitinke oer dy âlde ferhalen op de panelen fan de âlde kânsel.

troch Tonko Ufkes

De preekstoel waard yn it jier 1695 yn de tsjerke fan Kimwert delsetten, yn in tiid dat winliken alles yn de tsjerken feroare en fer-nijd waard. Justjes dêr foar, yn 1694, wie Ibella Ida fan Tiara stoarn; hja wenne eltse simmer op de Heemstra Steate yn Kimwert en by har ferstjerren liet hja in protte jild nei, jild dat nei in weeshûs yn Frjentsjer gong en wierskynlik ek nei de tsjerke fan Kimwert. It is de tsjerke wer't Ida noch altiten yn de grêfkelder begroeven leit, krekt as har mem en beppe.

Nei alle tinken is de preekstoel fan Kimwert makke troch de byldhouwer Arjen Lous út Harns. Yn elts gefal makke hy om 1728 hinne krekt sa'n soarte kânsel foar de tsjerke fan Winaam. Dêr yn Winaam is dus ek in preekstoel mei fiif panelen en dêr is ek op elts paneel in bibelsk tafreel ôfbylde.

Mei elkoar binne der yn Fryslân njoggen kânsels út de jierren 1695 - 1781 wer't bibelske

ferhalen ôfbylde waarden. Meastentiids is it foarbyld dat de byldsnijer brûkte werom te finen. Fan de kânsel fan Kimwert binne de foarbylden stadichoan bekend; sa is bygelyks it paneel "Abrahams offerande" basearre op in wurk fan de keunstner Maerten de Vos (1532-1603). Wy sjogge oan de kânsel fan Kimwert fiif panelen mei in bibelferhaal, mar gjinien wit werom de byldsnijer krekt foar dizze ferhalen keazen hat.

Of dochs ?

Mooglik fertelle de fiif bibelske skiednissen in eigen ferhaal en tagelyks mei elkoar ien grut ferhaal. En faaks hat dat grutte ferhaal te krijen mei de preekstoel en mei it Wurd, it Wurd mei in haadletter. De kommende tiid wurdt yn *Geandewei* elts fan de panelen apart behannele.

Tonko Ufkes is ûnder oare histoarikus, dichter en skriuwer. Dizze rige stie earder yn it Nêderlânsk yn it blêd Kerk in Stad

Hulp bij het vinden van de samenhang tussen de panelen gaf Reindert Graaff, de foto's zijn gemaakt door Jan Bos, de vertaling in het Fries is van Cor Hofstra.

Verder lezen:

'Bijzondere parels. Laurentiuskerk Kimswerd', Corry Nicolay (informatieboekje van de kerk uit 2015).

'De Laurentiuskerk van Kimswerd, een pronkstuk', Reinder Politiek, 2014.

'Van prenten en preekstoelen. Prenten als voorbeelden voor Bijbelse voorstellingen op Friese kansels', Willem Hansma in *Alde Fryske Tsjerken*, nr. 14, juni 2016, bl. 3-7.

Diversen

Adventsconcert met Urker MANS Formatie in Bolsward

Op zaterdag 25 november 2023 geeft de Urker MANS Formatie haar traditionele adventsconcert in de Martinikerk in Bolsward. Aan het kerkorgel en de vleugel zit Hugo van der Meij. Naast zijn begeleiding brengt hij enkele improvisaties ten gehore over advent en kerst. Dirigent Martin Mans vult het programma aan met de nodige achtergrondinformatie. Het concert in de kerk aan Groot Kerkhof 26 begint om 19.30, kaarten kosten 16 euro in de voorverkoop of 18 euro aan de zaal. Kinderen t/m 11 jaar gratis.

Zussendagen in De Westereen zijn op 19 en 20 april 2024

Hoe kijk je naar de toekomst? Hoe richt je je leven in? Welke rol speelt God daarin? Deze en andere vragen staan centraal tijdens de Zussendagen in de Ferbiningskerk in

De Westereen op vrijdag 19 en zaterdag 20 april 2024. Thema is: Er is een toekomst vol van hoop en op het programma staan ontmoeting, zingen, denken, bidden, lezen en delen. Maximaal 100 vrouwen kunnen zich tot 15 januari aanmelden, deelname kost 50 euro. Informatie: zessensusters@gmail.com. Aanmelden via: <https://ap.lc/CPhOa>

Kerkelijk werkers in gesprek over hun beroep en uitdagingen

Op maandag 4 december is in de Mattheüs-kerk in Utrecht de jaarlijkse dag voor kerkelijk werkers van de Protestantse Kerk en CNV Kerk & Ideëel. De bijeenkomst staat in het teken van de huidige ambtsdiscussie en het steeds groter wordende belang van samenwerking tussen gemeenten en teams van voorgangers. Na een viering en een plenair programma zijn er twee workshops rondes. Inloop vanaf 13.30 u., afsluitende borrel vanaf 17.30. Kerkelijk werkers kunnen zich aanmelden via protestantsekerk.nl/evenementen/dag-kerkelijk-werker/

Poëzie

Herfst

'(...) als woeste vlagen haar akker teist'ren en haar woud, als stormen door het luchtruim jagen en neev'len dalen, kil en koud.' Zo werd vroeger wel over de herfst gezongen, met het derde couplet van Gezang 288 in de hervormde bundel van 1938. *door dr. Jan Dirk Wassenaar*

Er zijn meer liederen waarin – net als in het aloude Gezang 288 – de vier jaargetijden worden bezongen. In het nieuwe liedboek staat Lied 817. Het is in oorsprong een pennenvrucht van Susan Cherwien, een Amerikaanse. Ze was lid van de Lutheran Church of the Good Shepherd in Minneapolis in Minnesota. In die kerk is een sculptuur te vinden van de Amerikaanse beeldhouwer Paul Theodore Granlund, die leefde van 1925 tot 2003, getiteld: 'Life Tree', 'Levensboom'. Het kunstwerk hangt aan de muur naast de doopvont.

Het aardige van het lied is, dat Cherwien de vier jaargetijden relateert aan vier levensfasen. De strofen suggereren stappen in de pelgrimstocht van de gelovige, van geboorte tot dood, terwijl de boom des levens (Christus) gedurende de hele weg voor voedsel zorgt. De derde strofe gaat over de herfst:

**De najaarskou, de jeugd gevluht,
de takken dragen rijpe vrucht;
ons warmt nu Christus' levensstroom
en maakt ons lief en wijs en schoon.**

De herfst is de tijd van de najaarskou van het leven. Ondertussen is er wel sprake van een fraaie antithese (tegenstelling) met 'ons warmt nu Christus' levensstroom'. Nog iets: de rijpe vrucht in de herfsttij van het leven wordt ingevuld met liefde, wijsheid en schoonheid.

Als kenmerk van de herfst wordt vaak het vallen van de bladeren genoemd. Ds. Hans Mudde dichtte:

**Zoals de bladeren der bomen
in vurig goud en geel en rood
nog eenmaal tot hun luister komen
voor zij vervallen tot de dood,
zo wil toch, Here God, ons geven
in 't najaarstij van ons bestaan
een laatste schittering van leven
eer in de winter wij vergaan.**

**Laat over ons uw zonlicht schijnen
dan zal wat ons ook overkwam
aan scha en schande niet verdwijnen
maar wonderwel in vuur en vlam
vertonen wij in gouden kleuren
wat Gij aan ons hebt welgedaan:
uw zegeningen die gebeuren
nog dagelijks in ons bestaan.**

**En zijn wij aan het eind gevallen
en in de grond tot stof vergaan,
verricht, o God, dan aan ons allen
het wonder van een nieuw bestaan**

Fedde Schurerlêzing: Frede mei alle geweld?

Op sneon 25 novimber is de Fedde Schurerlêzing, dit jier mei as thema: 'Frede mei alle geweld?' Sprekers binne Harry Pals fan Kerk en Vrede en Hans van den Brink, luitenant-kolonel b.d.

Sûnt 2010 wurdt yn it lêst fan novimber yn Ljouwert de Fedde Schurerlêzing holden, organisearre troch de Ried fan de Fryske Beweging, yn 'e mande mei Tresoar, de Fryske Akademy en de Leeuwarder Courant.

Oan 'e râne fan Europa is it oarloch, al hast twa jier yn Oekraïne en sûnt koart ek yn Israel/Palestina. Dêrom stiet de lêzing dit jier yn it teken fan de fraach oft pasifisme noch in opsje wêze kin om de frede yn 'e wrâld te bewarjen of te krijen. Is it driigjen en byneed brûken fan militêr geweld needsaaklik of kin it ek sûnder?

Kerk en Vrede

Fedde Schurer (1898-1968), dichter, sjoernalist en politikus, wie pasifist. As sadanich hat er lid west fan Kerk en Vrede, dat nammers noch altyd bestiet.

Der binne dizze kear twa sprekkers útnûge,

ien út de pasifistyske hoeke en ien dy't as militêr nei de problematyk sjocht:

Harry Pals, teolooch en lid fan Kerk en Vrede en **Hans van den Brink**, luitenant-kolonel b.d. eartiids haad fan de 'Nationale Operaties van de Luchtmobiele Brigade'. Nanne Kalma en Ankie van der Meer sjonge lieten fan Fedde Schurer.

De Fedde Schurerlêzing wurdt holden by Tresoar, Bûterhoeke 1 te Ljouwert op sneon 25 novimber 2023. De lêzing begjint om 14.30 oere, de ynrin is fan 14.00 oere ôf. De tagong, kofje en tee binne fergees. Wol moat in tagongskartaat oanfrege wurde by Van Plan Tickets: www.vanplan.nl

Kleurrijk geloven

Kinderen van Abraham

Juist in deze tijd van oorlogen, agressie en geweld - met veel slachtoffers - denk ik aan dat bekende liedje over de zeven zonen van Vader Abraham. Twee ervan hebben nadrukkelijk hun sporen in de geschiedenis getrokken: Ismaël en Izaäk. Twee zonen van dezelfde vader en van verschillende moeders. Over die twee zonen wordt in tenminste drie godsdiensten hetzelfde verhaal verteld, in de Thora, de Bijbel en de Koran.

door Corry Nicolay

Veel mensen kennen het verhaal van Abraham, die geloofde dat hij van God zijn zoon moest doden en offeren. De naam Abraham, in de Arabische Koran Ibrahim, betekent: vader van vele volkeren. Abraham/Ibrahim was typisch een kind van zijn tijd, hij leefde ver voor onze jaartelling, in een offercultus, en huldigde de toenmalige opvattingen over wat normaal en gewoon is. Er bestond een godsbeeld van een autoritaire, alles-eisende god die je tevreden kon stellen door onderwerping en door het brengen van offers. Een ander mens doden? Als het moet, dat moet het. Je eigen kind offeren? Als het niet anders kan... dan doet Abraham het. Gods wil is wet en wetten functioneren zoals ze worden begrepen. Dat was vroeger zo, dat is vandaag de dag zo.

Stop, hó!

Moeten mensen elkaar opofferen voor het beeld wat zij hebben van het leven en van hun geloof in God? 'Ja', denkt Abraham. 'Nee', is de reactie van God. 'Stop, hó! Denk je als mens echt dat je een ander mens mag opofferen aan jouw opvattingen? Ben je helemaal los geraakt van de kostbare waarde van het leven? Rein zul je zijn in wat je doet en wat je eet. Dus dood en beschadig je medemens niet!'

Joden en christenen vullen bij het kind de naam Izaäk in. Voor moslims heet het kind Ismaël. Beide zonen van Abraham/Ibrahim doen hun naam eer aan. Izaäk betekent: hij lacht; Ismaël betekent: God hoort. Lachen en gehoord worden. Wanneer je

als mens echt hoort, wanneer je oor hebt voor de betekenis van het leven, zal zich dit uiten in zo'n heerlijke glim/lach. Abraham doet zijn naam eer aan als vader van veel volkeren.

Wat Abraham in het aloude verhaal ontdekt, blijft van waarde de hele geschiedenis door, voor vele volken.

Levensvragen

Het oeroude verhaal stelt vragen naar oorsprong, betekenis en doel van het leven. In de wereld waarin wij nu leven is dit geen overbodige luxe. Op royale wijze is zichtbaar hoe we elkaar misbruiken en beschadigen in oorlogen, voor eigen seksuele lusten, in naam van onze geloofsopvatting, of om het eigen gelijk op te eisen. Het verhaal van Abraham is nog steeds actueel, ongeacht of je het in de joodse, christelijke of islamitische geloofsboeken leest, of het aan elkaar vertelt.

Joden, christenen, moslims, mensen die op een andere manier betekenis geven aan het leven: iedereen kan nadenken over Abrahams verhaal, over de kostbare waarde van het leven. Zo kleurrijk en verschillend als we zijn, de bloem van menselijke solidariteit met elkaar was, is en blijft meer dan de moeite waard.

Het houten beeld verdelte dat we allemaal uit hetzelfde Goddelijke hout zijn gesneden, We kunnen elkaar in evenwicht houden en we kunnen elkaar laten vallen. Dan breekt het houten beeld. Waarvoor kiezen we?

Corry Nicolay uit Heerenveen is protestants predikant Kleurrijke communicatie www.kleurrijkgeloven.nl

'Kerkelijk erfgoed retour'

door dr. Jan Dirk Wassenaar

In 1990 nam ik afscheid van mijn eerste gemeente, Oudega (Wymbritseradiel, nu Súdwest-Fryslân). Tot die gemeente behoorde en behoort het dorp Wolsum, onder de rook van Bolsward. Van de voorzitter van de Stichting Kerk Wolsum kreeg ik een bijzonder cadeau, een uit 1850 daterende kerkenraadsbijbel van de kerk van Wolsum.

Enerzijds voelde ik me toen zeer vereerd, anderzijds voelde ik me erg bezwaard. Ik kon praten als Brugman (in 1455 in Bolsward), ik moest en zou het cadeau aanvaarden. Dat heb

ik uiteindelijk gedaan, maar mijn bezwaarde gevoel is sindsdien niet weggegaan.

Dit voorjaar zat een zoon van genoemde voorzitter in de kerk van mijn huidige gemeente Helledoorn, waar ik die morgen voorging. Tijdens de koffie haalden we herinneringen op. Ik vertelde daarbij ook over het bijzondere afscheidscadeau. Ik gaf de man, die penningmeester van de stichting is, de bijbel mee terug naar Wolsum. Onder het motto: 'Zo'n bijbel hoort naar mijn mening bij de kerk, die is beslist niet

voor particulier bezit bedoeld.'

Het teruggeven van de kerkenraadsbijbel kostte mij wel enige moeite. Eerst schoot nog door mij heen: dat kan ik ook wel na mijn overlijden laten doen... Maar het is beter zo. Ik heb er een goed gevoel over dat ik de bijbel niet meer heb.

Waarom vertel ik dit? Welnu: het zou kunnen zijn dat u ook kerkelijk erfgoed in bezit hebt dat eigenlijk in de kerk van herkomst thuishoort. Dan geldt: God heeft de blijmoedige gever lief, nietwaar?

VOLGENDE KEER in G eandewei

Elie Wiesel en Psalm 119

De pet fan de
rêdingmaatskippij

Ons leven hangt niet aan een zijden draadje, maar aan de rode draad van Gods liefde in Jezus Christus

